Nr. 11.

Warszawa

2/14 marca 1868 r.

Wychodzi w każdą sobotę.

Redakcja przy ulicy Nowy Świat Nr. 28.

MERKURY

dodatek tygodniowy do Ekonomisty.

TYDZIEŃ FINANSOWY.

Od tygodnia żadnéj na korzyść nie dostrzegamy zmiany, — ze wszech stron zapewnienia pokojowe, — a jednak świat handlowy niedowierzająco na nie spogląda. Zanadto pośpieszono się z eskontowaniem szans pokojowych i nadziei powrotu do normalnéj pracy; ożywienie targów pieniężnych i spekulacij było tylko chwilowe. Na wszystkich giełdach znowu znać wyczekiwanie, nawet giełda paryska, która przeprowadziwszy z wielkim mozołem w ciągu miesiąca podwyżkę kursu renty o 1% (69,40 a bez kuponu 68,65) od tygodnia w zupełnéj zostaje stagnacji. Bank francuski znów o 18/m. fr. powiększył fundusz metaliczny, a portfel zmniejszył się o blisko 9/m. Rachunki bieżące prywatne wzrosły o 6/m. i wynoszą 439 m., cyfra do jakiéj nigdy jeszcze nie doszły. Nic w tém dziwnego,—prócz zapewnień francuskiéj prasy półurzędowéj, któréj nawet Monitor usilnie pomaga, prócz domysłów dziennikarzy rozmaite cele przypisujących podróży księcia Napoleona, a między innemi, że z gałązką oliwną w postaci odgrzanego projektu kongresu zwiedza niektóre dwory europejskie, nie ma żadnego faktu któryby mógł poprzeć owe zapewnienia pokojowe w obec nieustających uzbrojeń. W ogólności gęsta mgła pokryła widnokrąg polityczny; zwykłe oko śmiertelnika przejrzeć jéj nie zdoła, dla tego też nikt się nie rusza i wyczekuje ukazania się jasnego punktu, któryby wskazał drogę jaką postępować należy.

Porta zmienia ministerjum, i mimo pustek w skarbie zbroi się, opatruje miasta w wały i fosy, gromadzi w nich zapasy żywności, uzbraja Czerkiesów i rozwija znaczne siły na granicach Serbji. Projekt ogłoszenia rumuńskiéj niepodległości zdaje się więcéj prawdopodobieństwa nabierać. Austrja nie może obojętném patrzyć na to okiem, jakoż Beust podobno myśli o przeniesieniu siedliska rządu do Pesztu. Uczta w Hietzing jeszcze nie strawiona, proces wytoczony hr. Platen o zdradę stanu i przewidywane żądanie Prus wydania hrabiego budzi obawę zakłócenia stosunków.

Świat finansowy włoski zajęty jest obecnie rozwiązaniem wielu ważnych kwestij, dających się zredukować do jednéj ogólnéj zrównoważenia budżetu. Deficit na rok 1868 wynosić będzie rzeczywiście 300 m., a dług bieżący (dette flottante) przedstawia w d. 1 lutego cyfrę 644 m. Jeżeli zatém nie będą przedsięwzięte niezwłocznie środki energiczne dla pokrycia deficitu, dług bieżący który głównie z asygnat (Bons du trésor) się składa, wzrośnie do miljarda, co przy kursie przymusowym podniesie jeszcze mienne dziś już 14% na złocie, a 8% na miedzi wynoszące.

Na giełdzie naszéj pewne w porównaniu z poprzednią apatją objawiło się ożywienie. Z powodu znacznych tranzakcij, listy zastawne 1-éj serji podniosły się o 1 1/6, a 2-éj serji któréj były mniejsze zapasy o 2 1/6. W listach likwidacyjnych obrót był jeszcze większy, ujawnił się on w kursie, który po losowaniu obniżył się tylko o 4/5 kiedy dawniéj o kilka procentów zwykł spadać. Kursa wexlowe pozostały w mierze.

KURSA GIEŁDY,

w tygodniu 6—12 marca 1868 r.

	Stopa %	RÓWNIA (*pari*)	CENA RZECZYWISTA W TYGODNIU: Piątek 6 marca	Sobota 7	Poniedz. 9 święto	Wtorek 10	Środa 11	Czwar. 12	Stosunek do równi na 100
			R	u	b	l	e		
1. Papiery publiczne.									
a) Rządowe.									
Polskie. Obligi Skarbowe (r. 100. 150. 500)	4	100	74	74,50	.	.	.	.	$74\frac{1}{2}$
Bilety Skarbu Kr. Pol.	4,32	100	.	.	.	.	.	.	.
Obligacje cząstk. (zł. 500) z kup.	4	75	101,50	.	.	.	.	.	$135\frac{1}{3}$
Cert. ban. na obl. cz. *A* (z. 300) z kup	5	45	50,75	.	.	.	.	.	$112\frac{3}{4}$
„ „ „ *B* (z. 200)	0	30	26,75	.	.	.	.	.	$89\frac{1}{6}$
	5	30	32,50	.	.	.	.	.	$108\frac{1}{3}$
Dow. Kom. Cen. Lik. (różne sumy)	0	100	*56	.	.	.	.	.	*56
Listy likwid. (r. 100. 250. 500. 1000)	4	100	59,67	59,67	.	59,55	59,75	59,75	$59\frac{3}{4}$
kupon	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Ruskie. 5-ta pożyczka (500)	5	100	73	.	.	.	.	73	73
6-ta pożyczka	5	100	.	.	.	.	.	.	.
Pożyczka premjowa z 1864 r.	5	100	118,75	119	.	119	119	119,25	$119\frac{1}{4}$
„ „ z 1866 r.	5	.	119	119,25	.	119,33	119,25	119,25	$119\frac{1}{4}$
Metaliki (300) lutowe	4	100	100	100	.	100	100	100	100
Metaliki (300) sierpniowe	4	100	100	100	.	100	100	100	100
Bilety banku Pańs. (100 i wyżéj)	5	100	.	.	.	81	80,75	80,75	$80\frac{3}{4}$
b) Towarzystw i Spółek.									
Polskie. Listy Zast. (30. 75. 150. 750. 3000)	4	100	81,50	81,50	.	81,50	82,10	82,83	$82\frac{5}{6}$
„ „ „ ser. 2	4	100	70,67	71	.	71,66	72,25	72,83	$72\frac{5}{6}$
kupon	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Akcje Dr. Żel. W-W. (100)	diw.	60	61,75	61,75	.	61,75	61,75	.	$102\frac{9}{10}$
„ „ W-B. (100. 150)	4	100	54,25	54,25	.	.	54,50	54,25	$54\frac{1}{4}$
„ „ Teresp. (100)	5	100	80	80	.	80,50	80	80,50	$80\frac{1}{2}$
„ „ Łodzk. (100)	5	100	76	76	.	76	76	76	76
Rus. Akcje Gł. Tow. Dr. Ż. (125)	5	125	114,50	.	.	.	.	.	$91\frac{3}{5}$
Obligacje „ „	$1\frac{1}{2}$	100	.	.	.	.	.	.	.
2. Wexle.									
Berlin (Tal. 100) 2 mies.	.	92,857	106,35	106,05	.	106,05	106,20	106,20	$114\frac{1}{3}$
Gdańsk (100) „	.	92,857	106,05	105,90	.	105,90	.	105,90	114
Hamburg (M. B. 300) „	.	140,855	.	.	.	.	.	.	.
Londyn (Ł. 1) 3 „	.	6,304	.	7,27	.	7,28	.	7,28	$115\frac{1}{2}$
Paryż (Fran. 300) 2 „	.	75,214	.	87,15	.	87,15	87,15	.	$115\frac{5}{6}$
Wiedeń (Gul. 150) „	.	92,857	.	.	.	.	.	*93,60	*$100\frac{4}{5}$
Petersburg (Rub. 100) 1 „	.	100	.	.	.	.	.	*99,33	*$99\frac{1}{3}$
3. Monety.									
Półimperjał	.	5,15	5,95	.	.	.	.	.	$115\frac{1}{2}$
Napoleondor	.	5	.	.	.	.	.	.	.
Dukat holenderski	.	3	$3,42\frac{1}{2}$	.	.	.	.	.	$114\frac{1}{4}$
Rubel srebrny	.	1	.	.	.	.	.	.	.
Talar pruski	.	0,92.857	.	.	.	.	.	.	.
Gulden austrjacki (papierowy)	.	0,62.906	.	.	.	.	.	.	.

STOPA SKUPU:	Warszawa.	Petersburg.	Londyn.	Paryż.	Wiedeń.	Berlin.	Frankfurt.	Amsterd.
bankowa:	6%	$7\frac{1}{2}$	2	$2\frac{1}{2}$	4	4	$2\frac{1}{2}$	3
giełdowa:	—	8 (9)	$1\ (1\frac{1}{2})$	$1\frac{3}{4}\ (2\frac{1}{4})$	4	$2\frac{3}{4}$	$1\frac{3}{4}\ (2)$	3

STAN OPERACIJ BANKU POLSKIEGO.

	w d. 3 marca	w ciągu tygodnia przyb. (+) ub. (—)	w d. 10 marca
	r u b l i		
1. Skup: Portfel wexli kraj. w Warsz.	1.708.733, 42	+ 142.126, 80 — 162.547, $27\frac{1}{2}$	1.688.312, $94\frac{1}{2}$
1. Skup: Portfel wexli kraj. w Łodzi.	252.187, $62\frac{1}{2}$	—	252.187, $62\frac{1}{2}$
1. Skup: Portfel wexli kraj. w Włocł.	164.374, $29\frac{1}{2}$	+ 17.147, 95 — 14.750, .	166.772, $24\frac{1}{2}$
1. Skup: Portfel „ zagranicznych	116.395, 42	+ 66.788, 35 — 59.964, 50	123.219, 27
2. Zaliczenia na papiery publiczne...	888.437, 52	+ 6.799, . — 27.937, .	867.279, 52
3. „ na zast. towarów (a) wełny.	315.395, 01	+ 5.315, 53 — 9.905, 53	310.805, 01
3. „ na zast. towarów (b) in. tow.	322.225, $24\frac{1}{2}$	+ 1.643, 54 — 763, 54	323.105, $24\frac{1}{2}$
4. „ „ kosztowności.....	774.514, $22\frac{1}{2}$	+ 5.109, 23 — 3.408, 79	776.214, $66\frac{1}{2}$
5. Otwarte kredyta......	5.484.511, 87	+ 580.996, $28\frac{1}{2}$ — 638.282, $73\frac{1}{2}$	5.427.225, 42
6. Kasa: Monety srebrne............	2.648.874, $70\frac{1}{2}$	— 2.012, $19\frac{3}{4}$	2.646.862, $50\frac{3}{4}$
6. Kasa: „ złote..............	33.484, $32\frac{1}{2}$	—	33.484, $32\frac{1}{2}$
6. Kasa: Bilety Banku Polskiego.....	552.935, .	+ 21.700, .	574.635, .
6. Kasa: „ Kred. Cesarstwa......	845.106, .	+ 554.472, .	1.399.578, .
Łącznie (6)	4.080.400, 03	+ 574.159, $80\frac{1}{4}$	4.654.559, $83\frac{1}{4}$

BILANSE BANKÓW FRANCUSKIEGO I ANGIELSKIEGO,

w d. 17/28 lutego 1868 r.

STAN CZYNNY

	B. francuski.	B. angielski
	f r a n k ó w	
Fundusz metaliczny.....	1.126.956315	533.744725
Portfel...............	446.307098	405.137875 (Portfel i Zaliczenia razem)
Zaliczenia na złoto i rozm.	84.286677	
Pożyczki na zast. pap. publ. akcij, oblig. i in......	85.055000	331.701975
Dług skarbu i inne wart..	162.010357	375.000000
	1.904.615447	1.645.584575

STAN BIERNY

	B. francuski.	B. angielski
	f r a n k ó w	
Bilety w obiegu........	1.189.500575	577.946250
Przekazy z term. kilkod.	33.879203	13.709850
Rachunki bieżące prywatne.....	439.391982	495.384900
Rachunki bieżące skarbowe....	15.157559	111.492825
Kapitał zakładowy.....	182.500000	363.825000 (Kapitał i Zysk razem)
Zysk do kapit. doliczony	7.044776	
Inne biernìki..........	37.141352	83.225750
	1.904.615447	1.645.584575

SKAZÓWKI I FAKTA BIEŻĄCE.

— Paul Leroy-Beaulieu. De l'état moral et intellectuel des populations ouvrières et de son influence sur le taux des salaires. *Paris 1868.* (*Ouvrage couronné par l'academie des sciences morales et politiques*).

Akademja nauk moralnych i politycznych w Paryżu, wyznaczyła nagrodę konkursową na 1866 r. za napisanie najlepszéj rosprawy w przedmiocie „wpływu jaki usposobienie moralne i umysłowe ludności wyrobniczéj wywiera na wysokość zarobków." Nagroda przyznaną została p. P. Leroy-Beaulieu.

Wiek XIX jest podług Gladstone'a wiekiem wyrobników. Kwestja położenia ludności pracującéj leży w rozwiązaniu kwestji zarobków, jednéj z bardziéj zawiłych i spornych na polu ekonomiki. Potrzeba było wielkich przewrotów politycznych, żeby wykazać bezzasadność wielu teorij abstrakcijnych, żeby przekonać że wysokość zarobków nie jest bynajmniéj dowolną. Ani gwałty mas ludności, ani wmieszanie się rządu nie są w stanie podnieść stale zarobków, — ich wysokość jest zjawiskiem przyrodzoném, podległém pewnemu prawu. Prawo zarobków wyraża stosunek dwóch wiel-

kości: zasobu (kapitału) i ludności. Wysokość zarobku jest w stosunku prostym do zasobu, a w odwrotnym do ludności. Jeżeli zasób prędzéj rośnie niż ludność, zarobki się podnoszą, jeżeli ludność prześciga wzrost zasobów, zarobki się zmniejszają, przy jednakowym zaś stopniu powiększania się tych dwóch wielkości zarobki pozostają w mierze. Jestto zatém ogólne prawo podaży i poszukiwania, zastosowane do towaru specjalnego, pracy ludzkiéj. Ludność przedstawia podaż, zasoby, poszukiwanie. W ocenieniu wszakże praktyczném tego prawa, zaraz na wstępie napotykamy trudność w zgodzeniu się na określenie pojęcia zasobu. Dla jednych ekonomistów do zasobów wpływających na zarobki należą wszelkie nieruchome i ruchome dobra materjalne, dla drugich tylko część onych rosporządzalna (obiegowa), dla innych wreszcie zasób ów stanowi ta jedynie część dóbr materjalnych, która jest przeznaczona na spożycie wyrobników. Autor rosprawy idąc za zdaniem znakomitszych ekonomistów jak Chevalier, Wołowskiego i innych, włącza moralność i wykształcenie wyrobników do zasobu społecznego i uważa je jako zasób nagromadzony (un capital accumulé).

Jeżeli moralność i wykształcenie są także częścią zasobu społecznego, muszą koniecznie wpływać na wysokość zarobków, a tém samém i na dobrobyt ludności wyrobniczéj. Ustaje zatém przedstawiony przez Ricardo i Mac-Culloch'a antagonizm pomiędzy pracą i zasobem i sprzeczność pomiędzy podniesieniem się zarobków i zwiększeniem zysków, gdyż częścią zasobu rosporządza sam robotnik i od niego zależy jego powiększenie i odpowiednie użycie. Ekonomika nie przyznaje żadnéj sprzeczności interesów w społeczeństwie. Przemysłowiec i wyrobnik, wytwarzający i spożywający, są wszyscy solidarnie połączeni. Wysokie zarobki o ile są następstwem wykształcenia i moralności klas robotniczych, oraz obszerniejszéj produkcji, bynajmniéj nie przeszkadzają podwyższaniu się zysków i taniości samych wyrobów.

Oświata i moralność, t. j. rozum i wola są dwoma potężnymi czynnikami, zdolnymi podnieść klasę robotniczą do wysokiego stopnia dobrobytu. Niech oświata się rospowszechni, dobre obyczaje rozszerzą, a produkcja zyska, na ilości i jakości—zarobki zaś się powiększą. Wzniesienie się wszystkich klas społecznych zależy od rozwoju siły wytwarzającéj ogółu ludności.

Te są główne zasady na których autor opiera rozwiązanie zadania, starając się zbadać o ile człowiek jako potęga wolna i rozumna, wpływać może na produkcję w ogólności—a przez to na wysokość zarobków. Pracę swą dzieli na dwie części.

W pierwszéj zajmuje się wpływem usposobienia moralnego na wysokość zarobków. Określiwszy znaczenie moralności i obowiązków bezwzględnych i względnych, zgubny wpływ na nie źle skierowanéj dobroczynności tak publicznéj jak i prywatnéj, — wskazawszy daléj konieczność podniesienia godności osobistéj w wyrobniku, autor przechodzi do pracy jako najpierwszego obowiązku człowieka. W rozbiorze tym wyjaśnia co znaczy energja i wytrwałość w pracy i o ile na nie wpływa moralne usposobienie robotnika. Z polepszeniem się tego usposobienia — praca musi się stać lepszą, korzystniejszą, a tém samém lepiéj wynagrodzoną, — zmniejszenie nadmiernéj liczby godzin pracy dziennéj, stanie się możliwém o tyle, o ile przy większéj energji i silniejszéj woli zwiększa się jéj produkcijność. Z kolei przechodzi autor do rozbioru złych skutków z braku moralności wypływających. Świętowanie, niesumienność, pjaństwo i ich oddziaływanie nietylko na wysokość zarobków, ale i na przyszłość klasy wyrobniczéj, szczegółowo są rezbierane i oceniane. Wreszcie ostatni rozdział traktuje o oszczędności, będącéj koniecznym skutkiem dobrego moralnego usposobienia. Oszczędność jest główną podstawą wyzwolenia robotników. Oszczędzając robotnicy będą mieli możność rosporządzania większą ilością zasobu, a tém samém pośrednio wpłyną i na podniesienie się zarobków.

Druga część poświęcona jest ocenieniu wpływu jaki wywiera stan oświaty klasy roboczéj na wysokość zarobków. Rozebrawszy w oddzielnych rozdziałach wychowanie ogólne, specjalne i praktyczną naukę rzemiosł, autor zastanawia się głównie nad potrzebą rozpowszechnienia wykładu ekonomiki, przytacza jako przykład Anglję, gdzie dziś już przeszło 4000 szkółek gminnych chlubi się zaprowadzeniem w nich wykładu ekonomiki. Oświata, a szczególniéj znajomość głównych zasad ekonomiki rozwinie w robotnikach zdrowe pojęcie o ich prawach i obowiązkach w społeczeństwie i stanie się zaporą przeciw wszelkim wstrząśnieniom przemysłowym i zaburzeniom politycznym.

W poparciu swego wywodu przytacza autor na zakończenie słowa Leibnitz'a: „dajcie mi kierunek wychowania podczas jednego stulecia a zmienię wam świat." Prawdziwy postęp zależy na rozszerzaniu dobrobytu, moralności i oświaty. Oświata prowadzi koniecznie do moralności, a obie muszą wytworzyć dobrobyt. Zadaniem zatém naszego stulecia być powinno rospowszechnienie oświaty. Nie budujmy więcéj pałaców i tumów, lecz urządzajmy wszędzie szkoły, niech będzie po jednéj w każdéj gminie, przy każdéj fabryce, a wpływ ich niezawodnie okaże się w szybkim wzroście produkcji.

W. Z.

— **Finanzgeschichtliche Studien. Kupfergeldkrisen**, von A. Brückner. *St.-Petersburg 1867*, (*VIII i 268 str.*).

W N. 6 Merkurego roku zeszłego, podaliśmy sprawozdanie o broszurze pana Goldman'a, traktującéj historję papierowych pieniędzy w Rosji. Jako dopełnienie do pomienionego szkicu historycznego uważać należy powyższą pracę Brückner'a o przesileniach monety miedzianéj. Nowego w téj pracy nic wprawdzie nie znajdujemy,—ma ona wszakże wielką wartość jako przyczynek do historji, ekonomiki. Zbytek miedzianych pieniędzy nie mających rzeczywistéj wartości—podobne sprawia skutki jak kurs przymusowy pieniędzy papierowych — dowodem tego pogląd autora na przebieg miedzianych pieniędzy za panowania Alexego od 1656—1663 i pięciokopiejkowych sztuk w czasie od 1723 — 1747 z największą dokładnością i znajomością rzeczy skreślony. W ogólności pogląd na ówczesne zapatrywanie się na naturę pieniędzy (jak znaków pieniężnych w Szwecji od 1716—19) bardzo jasno jest naszkicowany i zasługuje na uwagę.

W drukarni Gazety Polskiéj. Za pozwoleniem Cenzury Rządowéj.